Florica BECHET
(Universitatea din București)

Călătoriile în Lună și în Soare ale lui Lucian și Cyrano

Abstract: (Lucianus' and Cyrano's Voyages to the Moon and the Sun) This paper starts from one of an antique Greek author's novel (considered by some as the imaginary voyage's inventor), *A true story* by Lucianus Samosatensis, published in his last ages. Our aim is to inventory the most important features of this kind of literature. Lucianus inspired a lot of other authors, among whom we are interested by the French Cyrano de Bergerac and his fictional novels *L'autre Monde ou les États et Empires de la Lune* („*Comical History of the States and Empires of the Moon*", published posthumously) and *Les États et Empires du Soleil* („*The States and Empires of the Sun*") which are classics of early modern science fiction. So, we'll try a complex comparation between these works.

Keywords: imaginary, voyage, defining features, moon, sun

Rezumat: Această lucrare pornește de la unul dintre romanele unui autor grec din Antichitate (considerat de unii a fi născocitorul călătoriei imaginare), *Istoria adevărată* de Lucian din Samosata, publicat către sfârșitul vieții sale. Urmărim să inventariem cele mai importante trăsături ale acestui tip de literatură. Lucian a inspirat o mulțime de alți autori, dintre care ne interesează francezul Cyrano de Bergerac și romanele sale de ficțiune *L'autre Monde ou les États et Empires de la Lune* (*Cealaltă Lume sau Statele și Imperiile din Lună*, publicat postum) și *Les États et Empires du Soleil* (*Statele și Imperiile din Soare*), lucrări clasice pentru genul *science fiction* de la începuturile epocii moderne. Așadar, vom încerca să realizăm o comparație complexă între aceste opere.

Cuvinte-cheie: imaginar, călătorie, caracteristici definitorii, lună, soare

1. *Les voyages les plus beaux sont ceux qu'on fait en rêve. Et les pays les plus merveilleux sont ceux qui n'existent pas.*

1.1. Imaginația omului a fost totdeauna stimulată de limitele lumii cunoscute de el la un moment dat. Dincolo de hotarele acestei lumi se putea afla orice, conturându-se o lume nouă sau o altă lume, o lume în oglindă sau o anti-lume, fiecare dintre acestea păstrând, în mod firesc, trăsături ale lumii cunoscute, chiar și în cazul în care ea se dovedește a fi o lume pe dos ori o non-lume. Astfel, pe măsură ce se extindeau cuceririle geografice (însoțite, desigur, de sporirea cunoștințelor în toate domeniile), se schimbau și proliferau și producțiile imaginației sale. Și, totuși, în pofida acestor schimbări firești, de la o epoca la alta, ba chiar în epoci foarte îndepărtate între ele, se regăsesc unele elemente identice, ilustrând fie constante și tendințe genetice ale minții umane, fie influența unor autori contemporani, la care se întâlnesc aceleași preocupări, ori a unor autori ale căror opere au străbătut timpul și au ajuns modele, repere pentru oricine pornește pe această cale a imaginației.

1.2. Una dintre lumile care i-au fascinat totdeauna pe oameni, punându-le la încercare imaginația, au fost celelalte planete și, în special, acelea care le influențau, în mod evident și puternic, viața: Luna și Soarele. Am preferat această ordine, deoarece

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

Luna, un „felinar" mai puțin luminos, mai înconjurată de mister, cu puteri evidente asupra omului și a lumii terestre era, pentru aceasta, mai greu de imaginat și de explicat.

1.3. Așadar, nu este de mirare, dacă găsim aceeași tendință de a „pune piciorul" pe aceste planete, fie și numai cu gândul, și de a imagina cum arată aceste lumi îndepărtate, care însă sunt departe de a nu avea legături cu cea a oamenilor, atât la un autor de marcă al Antichității grecești, precum Lucian din Samosata, cât și la un pe nedrept uitat autor al secolului al XVII-lea francez, Cyrano de Bergerac, cunoscut modernilor mai degrabă prin personajul magistral creionat de Edmond Rostand, decât prin propria sa operă.

1.3.1. Spirit neliniștit, aflat permanent într-o ebuliție creatoare, Lucian scrie către sfârșitul vieții, nu fără unele antecedente risipite în dialogurile sale filozofice, *Istoria adevărată*, în care relatează călătoria sa și a unui grup de prieteni în felurite ținuturi necunoscute, printre care și Luna și Soarele, asupra cărora are o viziune strict personală. Regăsim aici râsul său inconfundabil, autorul însuși afirmând că este o lucrare realizată cu scopul relaxării cititorului și – de ce nu? – al autorului însuși.

1.3.2. Pe de altă parte, Cyrano, crescut într-o epocă de mari descoperiri și înconjurat de fizicieni, chimiști, matematicieni, dar și filozofi de marcă, reconfigurează, în mod critic și burlesc, cunoștințele despre aceste două planete, descifrate prin prisma noilor ipoteze științifice ale timpului, scriind *Les États et Empires de la Lune* și *Les États et Empires du Soleil*, publicate, prima dată, cu titlul *Histoire comique par Monsieur de Cyrano Bergerac, contenant les Estats & Empires de la Lune*, urmată de *Histoire* ***comique*** *des Estats et empires du Soleil* și socotite, pe bună dreptate, două voleuri ale aceleiași lucrări, pe care majoritatea editorilor au preferat să le publice împreună, sub titlul *L'Autre Monde*.

În articolul nostru, vom încerca o comparație între lucrarea lui Lucian și cea a lui Cyrano, acestea fiind, în bună măsură, diferite, dar, uneori, de-a dreptul identice.

2. *A beau mentir qui vient de loin*

2.1. În episodul care se desfășoară pe satelitul Pământului, fiecare dintre cei doi autori este conștient că se află pe Lună.

2.1.1. Numai că Lucian, care nu urmărește nimic special prin acest lucru, nu insistă asupra raportului dintre cele două lumi, ci se limitează la ceea ce-i spune Endymion, regele seleniților: „că acel pământ era ce vedem noi cei de jos că strălucește pe cer, adică Luna". Indirect, mai aflăm că Luna, ca și celelalte planete aflate în raza vizuală a omului, nu au lumină proprie, ci o primesc de la Soare, de vreme ce, pe de o parte, în urma pierderii războiului cu helioții și a ridicării unui zid înalt între Soare și Lună, aceasta din urmă rămâne complet în întuneric, Endymion fiind nevoit să trimită solie de pace la Phaeton, regele helioților, pentru a cere dărâmarea zidului, pe de alta, după aterizarea sa pe Lună, în timpul zilei, Lucian nu vede nimic în spațiul dimprejur și, abia la căderea nopții, acesta se umple de insule sclipitoare, care trebuie să fie planetele și alte corpuri cerești.

2.1.2. Cyrano însă, care intenționează să prezinte, aprobator sau critic, teoriile vehiculate în epoca sa privind sistemul solar, unele emise chiar din Antichitate[1], dezvoltă comic un întreg episod, în care personajul ajuns pe Lună socoate că „Luna este o lume

[1] Sunt invocați Pitagora, Epicur, Democrit, Copernic și Kepler.

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

ca aceasta (Pământul, n. n.), căreia lumea noastră îi slujește drept Lună". Cum el susține acest lucru nu numai în fața tovarășilor săi pământeni, ci și în fața locuitorilor Lunii și a maimarilor lor, este judecat de un tribunal, care-i dă pedeapsa ca, pentru a retracta această blasfemie, să fie purtat prin cetate într-un car magnific, la care erau înjugați patru prinți, și, îmbrăcat în chip rușinos cu straie magnifice, să strige în cele cinci mari piețe ale orașului: „Oameni buni, declar că Luna aceasta nu este o Lună, ci o lume; și că lumea aceea nu este o lume, ci o Lună. Așa socotesc preoții că e bine să credeți" (trad. Ion Hobana[2]).

Totodată, Cyrano demonstrează și mișcarea de rotație a Pământului, prin faptul că, deși urcarea sa spre Lună este strict verticală, fiind urmată de o cădere la fel de verticală, ajunge în Canada, și nu în locul de unde pornise. Și aceasta deoarece, în tot acest răstimp, Pământul se rotise.

La Cyrano, Soarele se află în mijlocul unui sistem, din care fac parte și Pământul și Luna. Acest sistem, de vreme ce toate corpurile din natură au nevoie de acest foc desăvârșit, este asemuit unui măr: „Căci acest măr este un mic univers în sine, al cărui sâmbure, mai cald decât celelalte părți, e soarele ce răspândește în juru-i căldura, vitală pentru globul său; iar acel germene, privit astfel, este micul soare al acestei lumi, care încălzește și hrănește sarea vegetativă a acestei mici mase. [...] Căci ar fi la fel de ridicol să crezi că acest mare corp luminos se învârte în jurul unui punct care nu îi slujește la nimic, ca și să-ți închipui, văzând o ciocârlie friptă, că pentru a o frige a fost învârtită soba în jurul ei". Această imagine este frecventă la copernicieni. Lachèvre citează unul dintre versurile lui Claude de Chaulnes din aceeași epocă: „*D'ailleurs nous suivons ric à ric / L'opinion de Copernic… / Trouveriez-vous mieux que le feu / Roulât à l'entour de la broche ?*".

2.1.3. Nu putem să nu observăm că mărul (în special, fructul, dar și pomul, de la Mărul Cunoașterii din Rai, la mărul gânditor din Soare) apare de-a dreptul simbolic în opera lui Cyrano, din el emanând energie, forță de atracție și unire, element vital, lucru care nu apare atât de straniu, dacă luăm în considerare faptul că autorul nostru plasează în Lună Paradisul Terestru, situație provenită dintr-un derivat popular medieval, și Arborele Cunoașterii.

3. Călătoria

3.1. Călătoria lui Lucian, desfășurată dincolo de Coloanele lui Hercules (Strâmtoarea Gibraltar), care reprezentau bornele lumii cunoscute, este asemănătoare celor legendare ale lui Hercules și Dionysos, dar, cum nici aceștia nu ajunseseră cu mult mai departe, experiența lui Lucian depășește chiar experiența legendară. La „baza" expediției sale se află urma piciorului lui Hercule, mare de un plethru – plethrul devenind astfel unitatea de măsură a noii realități, aceea născută din *auxesis* „hiperbola exagerată" (modalitate de exprimare a comicului). Iar modul fundamental de manifestare a acestei realități explorate cu corabia considerăm că este insula, de la Lună, care, inițial, îi pare lui Lucian o insulă, până la insula de brânză ori insula din burta balenei.

3.2. În cazul lui Cyrano, avem de-a face tot cu o călătorie, pe care însă autorul o întreprinde de unul singur, dar folosind mai multe mijloace de locomoție născocite de el însuși, în conformitate cu anumite credințe, principii și legi ale fizicii despre care

[2] Toate traducerile din Cyrano îi aparțin lui Ion Hobana.

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

vom vorbi mai târziu, în comparație cu unicul vehicul al lui Lucian, corabia. Iar modul fundamental de manifestare a realităților cu care face cunoștință Cyrano este, după părerea noastră, absorbția, atracția, chiar dacă, uneori, autorul face trecerea subtilă de la concret la abstract, de la magnet la iubire, ca atracție dintre două entități, văzute ca afinități elective.

3.2.1. Astfel, dacă la Lucian diverse personaje mitologice ajung în Lună sau în Soare prin modificarea literară a mitului (Endymion, cu o legătură specială cu Luna, este răpit și dus acolo, ca rege al seleniților, iar Phaeton, fiul Soarelui, în loc să fie trăsnit de Zeus, pentru boacănele făcute, este pus, în Soare, la cârma helioților), Cyrano/ Dyrcona, dar și alții, precum Enoh sau Adam, ajung în Lună sau în Soare exclusiv datorită forței de atracție, indiferent de ce este generată aceasta. Naratorul face apel la forța de atracție pe care o are căldura degajată de focul soarelui asupra picăturilor de rouă, acoperindu-și corpul cu flacoane pline cu rouă, pentru a fi ridicat până la Lună, apoi, conform unei credințe populare – la forța de atracție a Lunii (mai ales când este în declin) asupra măduvii, ungându-și trupul cu măduvă, ca să și-l vindece de lovituri, și fiind absorbit de Lună și împlinindu-și, astfel, visul. Pentru a ajunge în Soare, își construiește „o cutie ușoară, deasupra căreia se afla o sferă de cristal, cu mai multe unghiuri și în formă de icosaedru, cu fiecare fațetă și convexă și concavă, pentru ca sfera să producă efectul unei oglinzi concave și să atragă lumina soarelui", cu ajutorul căreia urcă până la un punct, continuând apoi drumul spre Soare doar împins de elanul viguros dat sufletului lui de apriga-i voință stârnită de imaginație. Cam același este și modul în care a ajuns pe Lună păcătosul Adam, fugind de pedeapsa lui Dumnezeu, dar având o închipuire și o dorință atât de puternică de a ajunge acolo, încât se înalță prin focul entuziasmului, prin care au fost ridicați în văzduh (de elanuri numite de oameni extatice) unii filozofi; „Eva, mai puțin înflăcărată, nu a avut imaginația destul de viguroasă pentru a învinge, prin încordarea voinței, greutatea materiei, dar atracția ce lega jumătatea întregului ei de trupul soțului din care fusese scoasă o făcu să-l urmeze pe măsură ce urca, tot așa cum paiele tind să se apropie de chihlimbar, cum magnetul se întoarce către nordul de unde a fost extras, cum fluviile sunt atrase de marea din care au ieșit". Enoh însuși, constatând că – așa cum zice Domnul – „Mireasma jertfelor celui drept urcat-a până la mine", într-un moment de jertfă, a umplut două vase mari cu aburul care ieșea din ea, le-a astupat cu lut, ermetic, și și le-a pus la subțiori, ca pe niște aripi, cu ajutorul cărora a ajuns pe Lună. Flacăra rugului pe care este ars Artaxerxes, obținut din lemnul preaiubitului său platan, este o dovadă tot atât de grăitoare a atracției care te poate înălța până la Soare: „Când rugul fu aprins, flacăra lui se împleti cu aceea a grăsimii corpului; și coamele lor arzătoare, încolăcindu-se una în jurul alteia, se înălțară în formă de piramidă până la o înălțime unde nu mai puteau fi văzute. Acest foc pur și subtil nu se risipi pe drum, când ajunse în Soare, spre care tinde, cum știi, orice substanță pură, el constitui germenul mărului lui Oreste, pe care-l vezi acolo, în dreapta" (prototipul atracției desăvârșite, a iubirii nețărmurite este cuplul Oreste-Pylade, din ale căror trupuri fără viață, conform unei legende construite *ad hoc* de Cyrano, au crescut doi meri, „doi copaci gemeni [...] care, unindu-și crengile și rădăcinile, se străduiesc prin tot felul de mijloace să devină unul singur"). Iar Ilie și-a construit un cărucior ușor, de fier, care era tras în sus de o mare sferă din magnet.

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

3.2.2. Suișurile sunt, mai mereu, însoțite de căderi, care se dovedesc tot atâtea motive de a încerca o nouă urcare. Prima dată, Cyrano (*Je*) cade în Canada, probând astfel mișcarea de rotație a Pământului. Apoi, își construiește o mașină cu care se aruncă de pe o stâncă, reușind doar să se lovească suficient de rău, încât să se ungă cu măduvă, ca să se oblojească, timp în care mașinăria sa fusese găsită de niște soldați, care legaseră de ea niște rachete zburătoare, în încercarea de a o transforma într-un dragon de foc, rachete care-l fac să se înalțe, cumulându-și forța cu aceea a măduvii, manevre care-l fac să cadă tocmai pe Lună, în Paradisul Terestru, și să guste din Mărul Cunoșterii. Când pornește spre Soare, în cutia prevăzută cu sfera din oglinzi, în momentul în care aceasta se strică, nu știe dacă a ajuns pe Soare printr-o urcare sau printr-o cădere, aceste două operații dovedindu-se la fel de constructive și utile scopului său. Nici Adam, Enoh sau Ilie nu sunt scutiți de căderi, niciuna dintre invențiile lor nefiind perfectă, pentru a-i duce fix pe Lună.

4. Structura operelor

4.1. Ambele romane sunt scrise la persoana I, autorul insinuând faptul că este unul și același cu personajul principal: în *Istoria adevărată*, naratorul poartă numele autorului, iar în *Statele Lunii* naratorul este *Je* „eu", în vreme ce în *Statele Soarelui* personajul principal, care și povestește, se numește Dyrcona, anagramă a numelui autorului, însoțită de particula de noblețe: Cyrano d(e).

4.1.1. Ambele lucrări acumulează cât mai multe amănunte care să dea impresia realității.

Astfel, Lucian face mereu apel la precizia exagerată, numărul exact fiind destinat să dea credibilitate obiectelor, creând impresia unei realități controlate până la cele mai mici amănunte. Te-ai aștepta să citești uneori cunoscuta formulă: „le-am măsurat/ numărat eu însumi". Totuși, autorul grec afirmă, chiar de la început, că se plasează pe urmele unor așa-ziși călători, precum Ctesias din Cnidos, autor al lucrărilor *Istoria Persiei*, *Istoria Indiei* și *Periplul*, Iambulos, autorul unei fantastice povestiri de călătorie *Despre Ocean*, și a multor altora, în fruntea cărora se află însuși Homer, cu al său Ulise care, la curtea lui Alkinoos, povestește tot felul de prăpăstii (Lucian le numește „păcăleli", „cu care i-a înșelat pe naivii aceia de feaci"). Și, ca să nu fie învinuit și el de minciună, afirmă în continuare: „m-am întors către minciună, dar o minciună cu mult mai cinstită decât ale altora, fie și numai pentru aceea că eu nu mint când spun că mint. Socot astfel să scap de învinuirile pe care mi le pot aduce alții, mărturisind eu însumi că nu spun nimic adevărat" (tr. n.). De fapt, înaintea lui, numai Pytheas din Marsilia, în lucrarea sa *Despre Ocean / Descrierea Oceanului.* Ceea ce a povestit acesta în lucrarea sa, după întoarcerea din așa-zisa călătorie până la Polul Nord, i-au stupefiat pe contemporani, care au socotit că totul este o minciună, așa cum au fost socotite și relatările lui Marco Polo. Lucian nu merge până acolo, preferând, mai degrabă, povestirea fantastică despre o lume pe care omul din vremea sa nu o putea atinge.

4.2. Poate ca o compensare a modului destul de simplu și de puțin spectaculos în care ajunge pe Lună, Lucian preferă să-i descrie pe seleniți, atât ca făptură fizică și fiziologică, cât și ca vestimentație. Imaginația sa este debordantă, căci seleniții au ochi mobili, care pot fi schimbați sau puși la păstrare, urechi din frunze de platan, bărbi

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

scurte, dar nu pe bărbie, ci pe genunchi, chelia reprezintă, pentru ei, culmea frumuseții, au pântecele ca o desagă moale și călduroasă, care se deschide și unde se pot cuibări pruncii, organele sexuale le sunt de fildeș sau de lemn, după situația materială, au cozi mari și puternice, ca un cotor de varză, nu se nasc din femei, ci din pulpa bărbaților sun douăzeci și cinci de ani (o specie aparte putându-se naște din testiculul drept al unui om, îngropat în pământ și din care crește un copac mare, din carne, ca un falus, care face ghinde mari, din care, la maturitate, ies oameni), nu suflă, când se nasc, dar capătă suflare când le intră vântul în gură, când mor, se topesc ca un fum etc. etc. Asemenea descrieri nu îngrozesc, ci, mai degrabă, stârnesc râsul.

4.3. Cyrano, în schimb, în descrierea seleniților, este interesat de alte aspecte, care au de-a face mai degrabă cu tehnica. Ei „se pot lipsi de orologiu, căci dinții lor închipuie un cadran atât de desăvârșit, încât atunci când vor să comunice cuiva cât e ceasul, își desfac buzele: umbra nasului, căzând asupra dinților, indică, tocmai ca pe un cadran, ora pentru cel care vrea să o afle". Mai mult însă, pe urma unui loc comun, elogiul nasului, ce începe cu Marțial, „oamenii trebuie să aibă, de la naștere, o anumită măsură a nasului, iar, dacă n-o au, copilul este castrat. De ce? Deoarece, timp de treizeci de veacuri, ne-am putut convinge că un nas mare este semnul omului spiritual, curtenitor, afabil, generos, liberal, iar un nas mic – dimpotrivă. Iată de ce facem eunuci din cârni, Republica noastră preferând să nu aibă copii, decât să aibă unii care să le semene".

În rest, Cyrano descrie peisaje mirifice, nu cu mult deosebite de cele pământești, și plante uluitoare, la alcătuirea cărora contribuie cu asupră de măsură felurite pietre prețioase. Acestea suferă transformări dintre cele mai ciudate, ajungând să capete formă de oameni, în același scop al autorului care urmărește să demonstreze că nu există mai multe materii, ci doar una singură, care poate lua mai multe forme, că nu există mai multe forme de ființare (plante, animale, om), peste care omul e suveran, ci doar una singură, tăierea unei căpățâni de varză echivalând cu descăpățânarea unui om. Fizica, chimia, biologia se amestecă, în chip măiestru, cu miracolul, cu mitul, cu povestea.

Singurul lucru pe care îl au în comun lumea selenară a lui Lucian și cea a lui Cyrano este faptul că seleniții, și la unul și la altul, se hrănesc cu fumul alimentelor, în urma digestiei nerezultând nimic.

5. Cuvântul creator

5.1. Și la Lucian și la Cyrano, nu de puține ori, intriga, acțiunea, povestea se naște din cuvinte. Cuvântul, expresia, proverbul, ba chiar citate din autori cunoscuți, sunt luate *ad litteram*, ducând la anumite elemente narative picante. Această tehnică s-a folosit începând cel puțin cu Aristofan, a cărui comedie *Păsările* se realizează pornindu-se de la expresia *es korakas* „la naiba, la dracu' " (lit. „la corbi"), acolo unde vor să ajungă personajele principale, sătule de viața de la Atena, ele ajungând, la propriu, în ținutul păsărilor, peste care împărățește Pupăza. Aristofan este un mare creator de cuvinte, Lucian călcându-i pe urme și încurcându-ne printre hippogrifi, hippomyrmeci, lachanopteri, kenchroboli, skorodomachi, psilotoxoți, anemodromi, struthobalani, hippogerani, aerokonopi, aerokordaci, kaulomykeți, nephelocentauri și mulți alții. Cyrano e mai puțin meșter în alcătuirea de cuvinte noi, a căror alcătuire

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

stârnește râsul. În schimb, exploatează mult sensul figurat al cuvintelor, a căror folosire cu sensul propriu infuzează cu burlesc o situație sau o demonstrație cât se poate de serioasă.

5.2. Iată ce găsim la Lucian. Nașterea copiilor se nasc din pulpa piciorului bărbaților tineri este interpretarea *tale quale* a denumirii acestei părți a trupului *gastrocnemia*, care trimite la pântece, locul în care se dezvoltă, firesc, orice făt. Pruncii abia născuți nu respiră, deci nu au suflare, decât după ce le intră în gură vântul, autorul jucându-se cu dublul sens al cuvântului *anemos* „vânt și suflet". Dendriții „arborescenții" se nasc din testiculul unui om, din care, după ce este îngropat în pământ, crește un copac ca un falus, ale cărui fructe sunt ghinde mari, în care se află oameni. Avem de-a face, din nou, cu un joc de cuvinte, puțin mai complicat, *balanos* având drept sens propriu „ghindă" și drept sens figurat „testicul".

5.3. Mai puțin inventiv, lui Cyrano îi place să se joace cu cuvintele, expresiile și proverbele existente în limba sa. Cum, în franceză, funigeii sunt numiți *fil de la Vierge* „firul Fecioarei", acesta este prezent pe Lună, deoarece îndeletnicirea lui Enoch este de a "toarce un fel de mătase albă și fină pentru cele unsprezece mii de fecioare, producând acele fire albe care plutesc în văzduh toamna și pe care țăranii le numesc ‚bumbacul Fecioarei' ". Coțofana amabilă și vorbăreață nu se poate numi decât Margot (fr. *une (pie) Margot* "o femeie vorbăreață, care trăncănește vrute și nevrute"). Cuvântul *lunatique* este luat în sens propriu: astfel, aflând că, pe Lună se plătește în stihuri, „Ia te uită, mi-am spus în sinea mea, tocmai asta-i moneda de care se slujește Hortensius în *Francion* al lui Sorel. Fără îndoială, de aici a șterpelit ideea; dar de la cine naiba a aflat-o? Poate că de la maică-sa, despre care am auzit c-ar fi fost lunatică." Modificând povestea potopului, Cyrano spune că apa ajunsese atât de sus, încât arca lui Noe plutea aproape de Lună, iar Achab, una dintre fiicele acestuia, n-a rezistat tentației de a coborî acolo, urmată de toate celelalte femei; „în zadar au strigat-o, numind-o de o sută de ori lunatică, reproșându-i că din cauza ei într-o zi se va spune că toate femeile au în cap un sfert de Lună". În *Faptele și spusele eroice ale marelui Pantagruel*, Rabelais folosise această glumă populară: Panurge voia să se convingă dacă e adevărat că femeile au în cap ... trei sferturi de Lună! Cyrano preia, de mai multe ori de la Rabelais idei amuzante, cum e afirmația că Dumnezeu a pedepsit și șarpele, condamnându-l să stea închis în trupul omului. El este ceea ce noi numim colon, care scoate tot felul de sunete când îi e foame și care încearcă să iasă din închisoarea lui prin partea de jos a trupului bărbătesc. Numai că, deoarece glumele misogine sunt frecvente în secolul al XVII-lea, iar Cyrano nu se dă în lături să le folosească ori de câte ori îi cade bine, adaugă și în acest caz un apendice obscen, legat de șarpele care, înțepând-o pe femeie, îi produce o umflătură care durează nouă luni. Citind în același registru, aceeași Achab, întâlnește pe Lună, într-o pădure, un bărbat care culegea ghindă. Departe de a fi o indicație nevinovată, cititorul trebuie să vadă aici sensul obscen „care se masturba". Însuși Cyrano își descoperă „jocul", când cineva „descărcă arma și douăzeci sau treizeci de ciocârlii căzură gata fripte la picioarele noastre. „Iată, mi-am spus, de unde se trage zicala despre țara în care ciocârliile cad gata fripte din cer!"

Exemplele se pot multiplica, și pentru unul și pentru celălalt, dar numărul lor exact nu-l vom ști niciodată, deoarece, cu siguranță, nu ne-au parvenit nici toate sensurile figurate ale cuvintelor din limbile în care sunt scrise cele două lucrări, nici

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

toate expresiile sau proverbele.

Chiar numele sub care sunt adunate cele două părți ale operei lui Cyrano, *L'Autre Monde*, poate fi citit în cheie funestă, cu referire la Lumea de Dincolo, lumea morților. Este și situația frazei care încheie *Statele Lunii*: „Ainsi je ne doute point qu'il n'ai différé jusqu'ici d'envoyer leur prêcher Evangile parce qu'il savait qu'ils en abuseraient et que cette résistance ne servirait qu'à leur faire mériter une plus rude punition en l'autre monde". „Le texte – spune Jacques Prévot (2004) – se clôt sur un jeu de mots intéressant qui donne à l'expression une dimension indéfiniment spéculaire".

6. *Des contes à dormir debout, au rebours* sau între miracol și science-fiction

6.1. Lucian face parte dintre autorii de călătorii care „affabulent pour le plaisir de conter, pour la beauté du rêve, accumulant les péripéties du voyage et prodiguant à l'arrivée monstres et prodiges. Griffons à trois têtes, grands oiseaux couverts d'herbes au lieu de plumes […]. Dans la Lune de Lucien, il n'y a pas de femmes, les enfants naissant dans le gras de la cuisse des garçons chargés de la reproduction jusqu'à vingt-cinq ans. Ils naissent encore dans les glands portés par un arbre issu d'un testicule droit qu'on a coupé et planté dans le sol" (Lacassin 1990, I). Lumea pe care o descrie seamănă destul de mult cu lumea greacă din vremea lui (cetățile mari își fac colonii, cum Luna vrea să întemeieze una pe Luceafărul de Dimineață, războaiele se poartă la fel, cu aliați de circumstanță și cu aceeași tactică, tratatele de pace și alte documente oficiale conțin aceleași lucruri și sună la fel cu cele grecești, triumful e aidoma celui din Antichitate). Avem de-a face, mai degrabă, cu o lume în oglindă, lucru sugerat de oglinda din palatul regelui Lunii, așezată deasupra unui puț, de unde se putea vedea absolut totul de pe Pământ. O oglindă care reflectă obiectele, fără ca acestea să reflecte și ele oglinda.

6.2. Însă alți autori de călătorii, printre care și Cyrano, folosesc o tehnică mai subtilă. Călătoria sa – spune același F. Lacassin (1990, I) – „démarre comme un conte de fées et se poursuit comme un récit de science-fiction. Le voyageur s'est attaché sur tout le corps des flacons de rosée que le soleil est censé aspirer. […] Cette astuce fait de Cyrano un précurseur de astronautique… et de la science-fiction". Lumea descrisă de el e o lume pe dos. O spune însuși autorul, de mai multe ori.

Cu Cyrano, imaginarul își începe schimbarea, de la miraculosul feeric la miraculosul științific. Miraculosul e pe cale de a deveni un alibi, la adăpostul căruia se vor dezvolta critici ale regulilor sociale sau ale gândirii filozofice.

Bibliografie

*** 1990. *Voyages aux pays de nulle part.* Édition présentée et établie par Francis Lacassin. Paris: Éditions Robert Laffont.

Bergerac, Cyrano de. 2007. *Statele Lunii. Statele Soarelui*. Traducere și tabel cronologic de Ion Hobana. Prefață de A. D. Munteanu. București: Editura Minerva.

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)

Bergerac, Savinien Cyrano de. 2004. *L'autre Monde. Les États et Empires de la Lune. Les États et Empires du Soleil suivi du Fragment de Physique.* Édition présentée, établie et annotée par Jacques Prévot. Paris: Éditions Gallimard.

Calvié, Laurent. 2004. *Cyrano de Bergerac dans tous ses états.* Choix des textes, présentation, édition, notes et lexique par Laurent Calvié. Toulouse: Éditions Anacharsis.

Cunliffe, Barry. 2003. *Pythéas le Grec découvre l'Europe du Nord.* Traduit de l'anglais par Marie-Geneviève L'Her. Paris: Éditions Autrement.

Lucian din Samosata. 2000. *Istoria adevărată.* Traducere, notițe bio-bibliografice, postfață și note de Florica Bechet. București: Paideia.

Luciano. 1993. *La storia vera.* Traductione, introdutione e note di Quinto Cataudella. Milan: Rizzoli.

Lucien. 2003. *Histoires vraies et autres oeuvres.* Préface de Paul Demont. Introduction, traduction nouvelle et notes de Guy Lacaze. Paris: Livre de Poche.

Lucien. 2009. *Voyages extraordinaires.* Introduction générale et notes par Anne-Marie Ozanam. Textes établis et traduis par Jacques Bompairen. Paris: Les Belles Lettres.

Lucien de Samosate. 2002. *Voyage dans la Lune et autres histoires vraies.* Traduit du grec et présenté par Claude Terreaux. Paris: Arléa.

Rosellini, Michèle, Costentin, Catherine. 2005. *Cyrano de Bergerac, Les États et Empires de la Lune et du Soleil*. Paris: Atlande.

BDD-A31316
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:09 UTC)